

POSTANOWIENIE

Dnia 22 maja 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Agnieszka Żywicka

w sprawie z powództwa M. S.
przeciwko P. Spółce Akcyjnej z siedzibą w W.
o odszkodowanie i zadośćuczynienie za mobbing, odszkodowanie i
zadośćuczynienie za dyskryminację, odszkodowanie za rozwiązanie umowy o
pracę przez pracownika z winy pracodawcy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 22 maja 2024 r.,
skargi kasacyjnej powódki od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie
z dnia 30 września 2022 r., sygn. akt III APa 58/21,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. nie obciąża skarżącej kosztami postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 30 września 2022 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie w sprawie z powództwa M. S. przeciwko P. Spółce Akcyjnej z siedzibą w W. o odszkodowanie i zadośćuczynienie za mobbing, odszkodowanie i zadośćuczynienie za dyskryminację, odszkodowanie za rozwiązanie umowy o pracę przez pracownika z winy pracodawcy, oddalił apelację powódki od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 9 czerwca 2021 r., którym oddalono powództwo.

Powódka wniosła skargę kasacyjną od powyższego wyroku Sądu Apelacyjnego, zaskarżając ten wyrok w całości. Zaskarżonemu wyrokowi skarżąca zarzuciła naruszenie prawa materialnego: 1) art. 94¹ § 3 i 4 w zw. z § 2 w zw. z art. 94³ § 2 k.p. w zw. z art. 11³ k.p. w zw. z art. 18^{3a} k.p., przez ich błędną wykładnię, wyrażającą się w przytoczonych przez skarżącą okolicznościach 2) art. 94¹ § 3 i 4 k.p. w zw. z art. 94³ § 2 k.p., przez ich błędną wykładnię, wyrażającą się w nieprawidłowym ustaleniu kryteriów warunkujących prowadzenie postępowania dowodowego w sprawie o zadośćuczynienie z tytułu mobbingu, przy jednoczesnym braku obligatoryjnego dopuszczenia dowodu z opinii biegłego lekarza, w sytuacji gdy pozwany podnosił, iż rozstrój zdrowia powódki (pracownika) wynika z przyczyn samoistnych.

Skarżąca podniosła również zarzut naruszenia przepisów postępowania, które to uchybienie miało istotny wpływ na wynik sprawy: 1) art. 382 k.p.c. w zw. z art. 387 § 2¹ k.p.c., przez wydanie wyroku z pominięciem części materiału dowodowego zebranego w postępowaniu w pierwszej instancji i postępowaniu apelacyjnym, co skutkowało tym, że Sąd drugiej instancji podzielił ustalenia stanu faktycznego poczynione przez Sąd pierwszej instancji i błędnie przyjął, że w spornym okresie zatrudnienia nie doszło do mobbingu powódki, czy nierównego traktowania powódki w zatrudnieniu, a ponadto że odnośnie do dyskryminacji powódka nie wskazała niedozwolonego kryterium, z powodu którego miałyby być nierówno traktowana, co w konsekwencji skutkowało oddaleniem powództwa w całości, 2) art. 382 k.p.c. w zw. z art. 387 § 2¹ k.p.c., polegające na nierozpoznaniu części zarzutów apelacji, co znajduje potwierdzenie w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, w którym Sąd drugiej instancji nie omówił i nie dokonał oceny poszczególnych zarzutów apelacyjnych, 3) art. 382 k.p.c. w zw. z art. 387 § 2¹ k.p.c., polegające na pominięciu dowodów w zakresie zeznań świadków, podczas gdy wszystkie wymienione dowody były istotne dla rozstrzygnięcia sprawy, albowiem wykazywały, iż dochodziło ze strony pozwanej wobec powódki do nierównego traktowania, dyskryminacji, jak i uporczywego i długotrwałego nękania i zastraszania, w wyniku czego wywołały u niej zaniżoną ocenę przydatności zawodowej, zaś działania podjęte względem niej przejawiały się w szczególności, w poniżaniu, ośmieszaniu oraz izolowaniu z zespołu współpracowników, stałym

przerwywaniu wypowiedzi, wszczynaniu nieuzasadnionych postępowań celem szykanowania przez pracodawcę, ciągłym krytykowaniu wykonywanej pracy i życia prywatnego, stosowaniu różnego rodzaju aluzji, bez jasnego wyrażania się wprost, powierzaniu czynności poniżej kompetencji powódki, 4) art. 227 k.p.c. w zw. z art. 233 k.p.c. w zw. z art. 278 § 1 k.p.c. w zw. z art. 232 zd. 2 k.p.c., polegające na ustaleniu, że powódka nie wykazała, iż w spornym okresie zatrudnienia nie doszło do mobbingu powódki, czy nierównego traktowania powódki w zatrudnieniu, zaś w zakresie dyskryminacji, powódka nie wskazała niedozwolonego kryterium, z powodu którego miałaby być nierówno traktowana, (art. 94¹ § 3 i 4 w zw. z § 2 w zw. z art. 94 § 2 k.p. w zw. z art. 11³ k.p. w zw. z art. 18^{3a} k.p.), mimo że ustalenie tych kwestii wymagało wiadomości specjalnych, co do ustalenia kryteriów warunkujących prowadzenie postępowania dowodowego w sprawie o zadośćuczynienie z tytułu mobbingu, przy jednoczesnym braku obligatoryjnego dopuszczenia dowodu z opinii biegłego lekarza, w sytuacji gdy pozwany podnosił, iż rozstrój zdrowia powódki (pracownika) wynika z przyczyn samoistnych, co w konsekwencji skutkowało oddaleniem powództwa w całości, 5) art. 385 k.p.c., przez oddalenie apelacji, 6) art. 386 § 1 k.p.c., przez niedokonanie zmiany wyroku Sądu pierwszej instancji i uwzględnienie powództwa w całości w sytuacji, gdy roszczenie powódki jest w pełni zasadne.

Skarżąca wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku w całości przez:

- a) zasądzenie od pozwanej na rzecz powódki 600.000 zł, wraz z ustawowymi odsetkami za zwłokę liczonymi od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty, tytułem zadośćuczynienia za straty zdrowotne i moralne, osobiste poniesione w wyniku stosowanego u pracodawcy mobbingu, b) zasądzenia od pozwanej na rzecz powódki 300.000 zł, wraz z ustawowymi odsetkami za zwłokę liczonymi od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty, stanowiące kwotę 100.000 zł tytułem odszkodowania za poniesione w wyniku stosowanej u pracodawcy dyskryminacji oraz 200.000 zł tytułem zadośćuczynienia za straty zdrowotne i moralne, osobiste poniesione w wyniku stosowanej u pracodawcy dyskryminacji, c) zasądzenie od pozwanej na rzecz powódki 6750 zł brutto, wraz z ustawowymi odsetkami za zwłokę liczonymi od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty, tytułem odszkodowania za rozwiązanie umowy o pracę wskutek mobbingu na podstawie art. 94³ § 4 k.p.;

d) zasądzenie od pozwanej na rzecz powódki 20.250 zł brutto wraz z ustawowymi odsetkami za zwłokę w zapłacie liczonymi od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty tytułem odszkodowania za okres wypowiedzenia w wymiarze 3 miesięcy, na podstawie art. 55 § 1¹ k.p. w związku z rozwiązaniem stosunku pracy przez pracownika z winy pracodawcy bez zachowania okresu wypowiedzenia, wraz z odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty.

Ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpatrzenia. Ponadto wniosła o zasądzenie od pozwanej na rzecz powódki kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych, za wszystkie instancje. Z uwagi na brak środków koniecznego utrzymania dla siebie i dla rodziny, jak i z uwagi na poważne problemy zdrowotne oraz przebywanie na zwolnieniu lekarskim powódka wniosła o zwolnienie jej od kosztów sądowych.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca powołała się na istotne zagadnienie prawne. Istotne zagadnienia prawne sformułowała jako następujące pytania: a) czy pracodawca działający przez przedstawiciela, a więc bezpośredniego przełożonego pracownika może piastować jednocześnie funkcję przewodniczącego związku zawodowego istniejącego u danego pracodawcy, b) a w rezultacie - czy podmiot ten jest uprawniony do jednoosobowego odmówienia pracownikowi wstąpienia do związków zawodowych, bez wymaganej w danym związku zawodowym, decyzji kolegiального organu wyłącznie na podstawie subiektywnych wskazań, c) a w dalszej konsekwencji - czy przewodniczący związku zawodowego może jednoosobowo odmówić przyjęcia pracownika do danego związku zawodowego wyłącznie na podstawie subiektywnych przypuszczeń w zakresie rzekomego wszczęcia postępowania karnego w sprawie, a nie przeciwko danemu pracownikowi, oraz czy w ostateczności działania z pkt a)-c) noszą cechy dyskryminacji? Drugie zagadnienie prawne skarżąca sformułowała następująco: czy kierowanie przez pracodawcę dwóch zawiadomień o podejrzeniu popełnienia przestępstwa wobec pracownika o ten sam czyn, który wcześniej został prawomocnie umorzony, wyczerpuje ustawowe przesłanki mobbingu z art. 94³ § 2 k.p.

W ocenie powódki sformułowane przez nią zagadnienia z uwagi na swój charakter mają zasadnicze znaczenie przy określaniu zasad ustalania bądź pozbawienia prawa. Nie doczekały się natomiast interpretacji i wykładni, przez co budzą poważne wątpliwości w opisywanym zakresie. Z kolei brak orzecznictwa sądów, jak też ustalonej doktryny, co do wyjaśnienia tych zagadnień oraz ich stosunku do siebie, powoduje zdaniem skarżącej wątpliwość w zakresie ich właściwej interpretacji.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna służy realizacji interesu publicznego w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości. Funkcje postępowania kasacyjnego powodują, że wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania oraz jego uzasadnienie powinny koncentrować się na wykazaniu, iż w konkretnej sprawie zachodzą okoliczności przemawiające za interwencją Sądu Najwyższego. Rozpoznanie skargi kasacyjnej następuje tylko z przyczyn kwalifikowanych, wymienionych w art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c. i tylko w przypadku przekonania Sądu Najwyższego przez skarżącego, za pomocą jurydycznej argumentacji, że zachodzi publicznoprawna potrzeba rozstrzygnięcia sformułowanego w skardze zagadnienia prawnego przy jej merytorycznym rozpoznawaniu.

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca oparła na przesłance uregulowanej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Przesłanka ta nie została jednak spełniona.

Przekonanie Sądu Najwyższego oceniającego na etapie przedsądu o zasadności przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania w oparciu o przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. wymaga wskazania za pomocą wywodu prawnego, na kanwie jakich norm (przepisów) zagadnienie powstało, jakie są możliwe

interpretacje problemu i jakie jego rozstrzygnięcie proponuje skarżący (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 19 maja 2009 r., II PK 66/09, LEX nr 553691). Zagadnienie prawne jest to problem, który wiąże się z określonym przepisem prawa materialnego lub procesowego, którego wyjaśnienie ma znaczenie nie tylko dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw, ale także dla rozstrzygnięcia konkretnej, jednostkowej sprawy (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 2 marca 2012 r., I PK 158/11, LEX nr 1215116). Wskazanie zagadnienia prawnego uzasadniającego wnioski o rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno nastąpić przez określenie przepisów prawa, w związku z którymi zostało sformułowane, i wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Dopiero wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do oceny, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem "prawnym" oraz czy jest to zagadnienie "istotne" (postanowienia Sądu Najwyższego: z 23 marca 2012 r., II PK 284/11, LEX nr 1214575; z 13 sierpnia 2002 r., I PKN 649/01, OSNP 2004 nr 9, poz. 158; z 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, Wokanda 2004, nr 7-8, s. 51; z 11 kwietnia 2012 r., III SK 41/11, LEX nr 1238126; z 31 stycznia 2013 r., II CSK 479/12, LEX nr 1293729). Obowiązkiem skarżącego jest wywiedzenie i uzasadnienie występującego w sprawie problemu w sposób zbliżony do tego, jaki przewidziany jest przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 § 1 k.p.c.

Skarżąca nie zdołała wykazać występowania w sprawie wskazanej przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W odniesieniu do pierwszego z powoływanych przez powódkę zagadnień prawnych, związanego z odmową przyjęcia powódki w poczet członków związku zawodowego, zauważyć należy, że obowiązkiem skarżącego jest wywiedzenie i uzasadnienie występującego w sprawie problemu w sposób zbliżony do tego, jaki przewidziany jest przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 § 1 k.p.c. Sugerując potrzebę rozstrzygnięcia istotnego zagadnienia prawnego skarżąca nie wskazała ani nie nawiązała do treści przepisów prawa, na gruncie których formułuje ewentualne zagadnienie prawne. Nie przedstawiła zatem argumentacji jurydycznej, za pomocą której wykazałby, że w sprawie istnieje zagadnienie prawne cechujące się walorem „istotności”

wymagany w przypadku zagadnień, które mogą uzasadniać przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Ponadto, jak wskazano powyżej, zagadnienie prawne jest to problem, który wiąże się z określonym przepisem prawa materialnego lub procesowego, którego wyjaśnienie ma znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy, co zauważa zresztą sama skarżąca w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, jednocześnie wskazując jedynie, że powoływane zagadnienia prawne mają zasadnicze znaczenie z uwagi na swój charakter.

W odniesieniu do drugiego z powoływanych zagadnień prawnych i jego uzasadnienia zauważyć można ponadto, że skarżąca w istocie zmierza do ponownego rozpoznania sprawy przez następną instancję. Celem skargi kasacyjnej jest ochrona interesu publicznego polegającego na ujednoliceniu orzecznictwa sądów i rozwoju judykatury. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 5 lipca 2019 r., IV CSK 46/19, LEX nr 2692204; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 stycznia 2021 r., I CSK 552/20, LEX nr 3113302).

Przesłanki składające się na prawne rozumienie mobbingu zależą od stanu faktycznego ustalonego w indywidualnej sprawie, bowiem są podstawą do ustalenia winy, uporczywości i długotrwałości nękania lub zastraszania pracownika oraz skutków opisanych w art. 94³ § 2 k.p. Ustaień tych oraz ocen dokonuje sąd powszechny, a Sąd Najwyższy w ocenie zarzutu materialnego skargi jest związany ustaleniami stanu faktycznego, na którym oparto zaskarżony wyrok (art. 398¹³ § 2 k.p.c.).

Działania i zachowania cechujące mobbing (tj. polegające na nękanii i zastraszaniu), z natury rzeczy mogą być bardzo różnorodne. Jednakże samo poczucie pracownika, że podejmowane wobec niego działania i zachowania mają charakter mobbingu, nie są wystarczającą podstawą do stwierdzenia, że rzeczywiście on występuje. Stwierdzenie zatem, czy nastąpiło nękanie i zastraszanie pracownika, czy działania te miały na celu i mogły lub doprowadziły do zaniżonej oceny jego przydatności zawodowej, do jego poniżenia, ośmieszenia, izolacji, bądź wyeliminowania z zespołu współpracowników, opierać się musi na

obiektywnych kryteriach. Ocena uporczywości i długotrwałości oddziaływania na pracownika ma charakter zindywidualizowany i musi być odnoszona do każdego, konkretnego przypadku (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 czerwca 2019 r., I PK 239/18, LEX nr 2687517).

Nie każde zatem naruszenie przez pracodawcę swoich obowiązków i powinności wobec pracownika jest równoznaczne z mobbingiem, który jako kwalifikowany delikt prawa pracy wyraźnie odróżnia się od tej sfery i potencjalnie innych niewłaściwych zachowań pracodawcy. Prawna definicja mobbingu oparta jest na określonych częściach składowych, które już tylko ze względów semantycznych (gramatycznych) nie pozwalają na dowolnie szerokie przypisywanie mobbingu wszystkim zachowaniom pracodawcy lub innych pracowników, sytuacjom lub zdarzeniom w zatrudnieniu, które pracownik uważa za negatywne dla niego.

Oceniany w niniejszym postępowaniu wniosek skarżącej mimo swojej obszerności nie spełnia zatem wyżej określonych kryteriów, ponieważ towarzysząca mu argumentacja w istocie zmierza do próby podważenia oceny materiału dowodowego przeprowadzonej przez Sąd drugiej instancji oraz dokonanych na tej podstawie ustaleń faktycznych, z których Sąd ten wyprowadził wniosek, że wskazywane przez skarżącą zachowania nie mogły być uznane za przejaw mobbingu w rozumieniu art. 94³ § 2 k.p. Nie były one bowiem wyrazem nękania i zastraszania, nie były nacechowane chęcią dokuczenia powódce czy jej poniżenia. Do postępowania kasacyjnego nie należy rozstrzyganie sporów o ocenę dowodów ani o prawidłowość ustalenia stanu faktycznego sprawy, którym Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹³ § 2 k.p.c. jest związany.

Z przytoczonych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, odstępując od obciążania powódki kosztami postępowania kasacyjnego.

[SOP]

[ms]

